

Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR

**Zpráva o plnění Exportní strategie České republiky
pro období 2006 – 2010 za rok 2009**

Exekutivní shrnutí

Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR

Obdobně jako v minulých letech předkládá Ministerstvo průmyslu a obchodu pro informaci členům vlády České republiky výroční zprávu o plnění Exportní strategie České republiky pro období 2006 – 2010 za uplynulý rok.

Zpráva o plnění Exportní strategie České republiky pro období 2006 - 2010 za rok 2009 („Zpráva“) sestává ze dvou částí. První obsahuje exekutivní shrnutí aktivit realizovaných na podporu exportu, investic a obchodní politiky, jež jsou zasazeny do širšího kontextu vývoje světové ekonomiky.

Druhá část Zprávy ve formě přílohy podrobně popisuje plnění Exportní strategie České republiky pro období 2006-2010 („Exportní strategie“) podle jejích jednotlivých projektů, směřujících k dosažení specifických cílů, přičemž vždy je uveden popis každého projektu, jeho realizace a další rozvoj.

X

X

X

Plnění Exportní strategie v roce 2009 probíhalo v **podstatně změněných vnějších a vnitřních podmínkách** v období globálního ekonomického útlumu a dlouhou dobu nevídaného poklesu světového obchodu.

Byl to rok, v němž se potvrdil klíčový význam zahraničního obchodu pro českou proexportně orientovanou ekonomiku. V minulosti byl zahraniční obchod motorem růstu ekonomiky. V roce 2009 pak faktorem, který zásadně přispěl k poklesu HDP. Platí, že **daří-li se zahraničnímu obchodu, daří se české ekonomice a naopak**.

Čeští vývozci čelili po celý rok 2009 **snížení vnější koupěschopné poptávky a poklesu ekonomického výkonu na všech klíčových vývozních trzích**. Výsledkem byl pokles vývozu za prvních deset měsíců 2009 proti stejnému období loňského roku o 16,8 % a návrat jeho absolutní výše (1 765,5 mld. Kč) o dva roky zpět do období prvních deseti měsíců roku 2007. Pokles vývozu v přepočtu na eura a dolary byl vlivem kursu koruny ještě výraznější a představoval 22,1 %, resp. 28 %.

Snížil se také český dovoz v přepočtu na Kč, a to o 20,3 % (v eurech o 25,4 % a v dolarech o 31,5 %).

Složitost situace na světových trzích dokládají údaje o vývozu ostatních členských států Evropské unie. Bez výjimky bylo u všech členů u hodnoty růstu vývozu za prvních osm měsíců roku 2009 záporné znaménko. Ve většině z nich se pak pokles vývozu pohyboval v intervalu mezi 20 – 30 %.

Za daných okolností je pozitivní, že Česká republika patřila k těm členským státům Evropské unie, které byly schopny **generovat přebytek v zahraničním obchodě**. Obchodní bilance vykázala k říjnu 2009 kumulativně přebytek 135,8 mld. Kč, který byl meziročně o 58,5 mld. Kč větší ve srovnání se stejným obdobím roku 2008.

Rekordní výše přebytku obchodní bilance odráží vývoj ekonomické aktivity v České republice v roce 2009. Zároveň je však potvrzením, že čeští vývozci byli schopni **udržet**

konkurenceschopnost na zahraničních trzích a prosadit se v náročné konkurenci, ve prospěch svůj a zároveň celé české ekonomiky.

Pro české firmy bez ohledu na jejich velikost a zkušenosti na mezinárodních trzích bylo důležité, že i v roce 2009 stejně jako v letech minulých se mohly spolehnout na **aktivní a tržně konformní proexportní politiku státu**, která jim přibližovala příležitosti zahraničních trhů, usnadňovala jejich vstup na tyto trhy a přispívala k růstu jejich konkurenceschopnosti.

Tato **podpora zvyšovala šance českých firem na úspěch i ve složité situaci na světových trzích**, kdy se vlády řady zemí koncentrovaly na udržení vlastní exportní výkonnosti za cenu razantních zvýšení rozpočtových výdajů ve formě pomoci nejen bankám či firmám, ale i zesílením přímých a nepřímých forem intervencí do ekonomiky.

Pro vládu České republiky byla a je podpora **exportu, investic a aktivní obchodní politiky jednou z klíčových priorit hospodářské politiky** a nástrojů v boji proti dopadům globální ekonomické krize.

S ohledem na zhoršující se podmínky přístupu exportérů k financování obchodu se vláda v tomto úsilí soustředila na opatření vedoucí ke **zvýšení kapitálové síly České exportní banky (ČEB) a pojistné angažovanosti Exportní pojišťovací a garanční společnosti (EGAP)**, jejichž realizací došlo k posílení kapacit obou institucí.

ČEB i EGAP nabídly exportérům celou **řadu nových produktů** v oblasti úvěrování a pojišťování vývozu, přičemž věnovaly zvýšenou pozornost potřebám malých a středních podniků.

Výsledkem je, že v případě ČEB došlo v roce 2009 k **velkému nárůstu zájmu o exportní financování se státní podporou**. Projevilo se to ve zvětšení objemu nově podepsaných smluv, jejichž objem je k závěru roku očekáván ve výši 23,5 mld. Kč, tj. nárůst o 14 % oproti skutečnosti ke 31. 12. 2008. Současně je očekáván nárůst úvěrového portfolia ČEB k závěru roku 2009 až na 39 mld. Kč, což vypovídá o nárůstu aktuálních pohledávek ČEB za dlužníky vyplývajících z uzavřených úvěrových smluv (tj. nárůst o cca 50 % oproti loňskému roku).

V ukazateli čerpání úvěrů, tj. celkového objemu bankou zapůjčených finančních prostředků k danému datu, který dobře ilustruje míru podpory českému vývozu, je očekávaná skutečnost ke konci roku 2009 cca 19 mld. Kč, což představuje nárůst oproti skutečnosti roku 2008 o cca 16 %.

Obdobně **velký zájem zaznamenal EGAP v oblasti pojišťování exportu**. V závěru roku 2009 se očekává objem nových pojistných smluv ve výši 65 mld. Kč, když v roce 2008 to bylo „jen“ 43 mld. Kč (nárůst oproti skutečnosti roku 2008 o 51 %).

Uvedený objem je výsledkem postupného uspokojování rostoucí poptávky exportérů po pojišťovacích službách, která se začala projevovat zejména od 2. čtvrtletí roku 2009 a jež byla podporována také novými opatřeními EGAP zaměřenými na zvýšení pojistného krytí, přijímání nových rizik či administrativní zjednodušení již dříve nabízených druhů pojištění. Zároveň je ovšem nutno dodat, že v případě EGAP došlo v uplynulém roce k nárůstu pojistných plnění s tím, že v roce 2009 bylo vyplaceno 1,2 mld. Kč, což se promítlo do

hospodářského výsledku společnosti EGAP za rok 2009, který je očekáván v záporné výši 2,67 mld. Kč.

S cílem zkvalitnit servis českým exportérům byla Parlamentem České republiky přijata **novela zákona č. 58/1995 Sb., o pojišťování a financování vývozu se státní podporou**, jež vstoupila v platnost 4. září 2009. Novela umožňuje větší zapojení komerčních bank do státem podporovaného financování exportu prostřednictvím systému dorovnávání úrokových rozdílů, který významně eliminuje riziko komerčních bank při poskytování dlouhodobých úvěrů. Novela zákona současně vytváří prostor pro další rozšíření nabídky produktů a služeb ČEB a EGAP. Významná je zejména změna přístupu z podpory vývozu zboží „národního původu“ na podporu vývozu „v národním zájmu“, který rozšiřuje možnosti financování a pojištění exportních a investičních úvěrů zahraničním společenstvem.

Mimořádná pozornost byla po celý rok **věnována procesu politického otevírání dveří pro české vývozce**. Nehledě na složitou vnitropolitickou situaci byla v roce 2009 realizována celá řada **návštěv vysokých ústavních činitelů a členů vlády doprovázených misemi podnikatelů**, připravovanými podnikatelskými reprezentacemi, zejména Hospodářskou komorou ČR, Svazem průmyslu a dopravy ČR, Komorou pro styky se SNS a dalšími asociacemi či institucemi.

V rámci a v průběhu těchto podnikatelských misí, které v roce 2009 směřovaly do Albánie, Ázerbajdžánu, Běloruska, Brazílie, Estonska, Filipín, Iráku, Kazachstánu, Malty, Mongolska, Peru, Polska, Ruska, Slovinska, Turkmenistán, Tuniska, Ukrajiny a Uzbekistán byly podepsány, resp. rozpracovány kontrakty v řádu několika desítek miliard Kč.

Mimořádná pozornost byla věnována procesu **vytváření příznivých rámcových podmínek pro rozvoj dvoustranných hospodářských vztahů** včetně odpovídající smluvní základny. V roce 2009 tak vstoupily v platnost dohody o „hospodářské“ spolupráci s Ázerbajdžánem, Běloruskem, Brazílií, Korejskou republikou a Tuniskem. Připraveny k podpisu jsou dvoustranné dohody hospodářského charakteru s Bosnou a Hercegovinou, Egyptem, Indií a Thajskem. V jednání je protokol k hospodářské dohodě se Srbskem, který usnadní zapojení českých podniků do budování infrastruktury Srbska.

V roce 2009 byly sjednány nebo vstoupily v platnost dohody o zamezení dvojího zdanění, resp. protokoly k nim s Arménií, Ruskou federací, Sýrií, Kyprem, Čínou a Srbskem, k podpisu jsou připraveny dohody, resp. protokoly k nim s Kyrgyzskou republikou, Turkmenistánem, Kazachstánem, Chorvatskem, Belgií a Běloruskem.

Rovněž byly v roce 2009 podepsány, nebo vstoupily v platnost dohody o ochraně a podpoře investic s Jemenskou republikou, Kambodžou, Sýrií, Královstvím Bahrajn, Gruzii, Kanadou, Tureckem a Saudskou Arábií. Protokoly, uzpůsobující již uzavřené investiční dohody právu ES/EU, byly uzavřeny s Rumunskem, Vietnamem, Jordánskem, Makedonií, Bosnou a Hercegovinou, , Guatemalou, Uruguayí a Uzbekou republikou.

Česká republika tak má dnes **funkční architekturu smluvních vztahů**, která využívá členství České republiky v Evropské unii, respektuje principy společné obchodní politiky a zároveň umožňuje přijímat konkrétní opatření ve prospěch rozvoje dvoustranných hospodářských vztahů s jednotlivými zeměmi.

Příkladem toho, že jednotlivé smlouvy nejsou samoúčelem, nýbrž jsou využívány jako prostředek k dosažení konkrétních cílů, jsou **zasedání mezivládních či jiných smíšených komisí**. V roce 2009 se taková zasedání uskutečnila s partnery z Albánie, Běloruska, Jihoafrické republiky, Indonésie, Mongolska, Mexika, Kazachstánu, Německa, Polska, Ruska, Srbska, Ukrajiny, Uzbekistánu a Vietnamu. Ve všech případech šlo na těchto zasedáních o zvýšení povědomí o příležitostech trhů dotčených zemí, prosazování obchodních a podnikatelských zájmů českých firem a odstraňování překážek bránících rozvoji obchodních a investičních vztahů.

Zviditelnění České republiky ve světě, budování jejího pozitivního obrazu ve světě jako spolehlivého obchodního a investičního partnera a zároveň vlivného člena Evropské unie přispělo **Předsednictví České republiky v Evropské unii**. Reakce partnerských zemí na české předsednictví potvrzují, že předsednictví může být také velmi účinný nástroj proexportní politiky, který časově přesahuje šestiměsíční interval a z něhož bude možné těžit pro další rozvoj dvoustranných hospodářských vztahů i v příštím období.

V podmínkách globálního ekonomického útlumu a s ním souvisejícího nebezpečí protekcionismu věnovala Česká republika mimořádné úsilí tomu, aby nedošlo ke **vzniku nových obchodních překážek a tím ke zhoršení přístupu českých vývozců na zahraniční trhy**. Velmi silně zněl její hlas v rámci Evropské unie, kde z pozice předsednické země ve spolupráci se stejně smýšlejícími členy prosazovala, aby současné hospodářské problémy nenarušily elementární principy, na nichž je založen jednotný vnitřní trh, aby nedocházelo k narušování pravidel hospodářské soutěže a aby nebyla zpochybňována zásada nediskriminace mezi domácími a zahraničními subjekty.

Česká republika zároveň usilovala o další **liberalizaci mezinárodního obchodu jak v regionálním, tak v globálním měřítku**. V EU významnou měrou přispěla k tomu, že bylo oficiálně zahájeno jednání o Komplexní ekonomické a obchodní dohodě s Kanadou, což bylo jedním z cílů CZ PRES v oblasti transatlantických vztahů. Obdobná jednání s Koreou byla v roce 2009 ukončena podpisem dohody. Česká republika podporovala a dlouhodobě podporuje včasné ukončení jednání s Indií, Ukrajinou, regionem Euromed a dalšími partnery, přičemž má zájem, aby došlo k většímu propojení ekonomických prostorů mezi EU a Ruskou federací prostřednictvím členství Ruska ve Světové obchodní organizaci („WTO“) a navazující dohody o volném obchodu.

Aktivním působením ve vztahu k WTO Česká republika prosazovala, aby byly vytvořeny předpoklady pro ukončení jednání o liberalizaci světového obchodu zbožím a službami, známé jako **Rozvojový program z Doha** v dohodnutém období roku 2010. V těchto jednáních Česká republika prosazovala, aby získala zlepšený přístup na zahraniční trhy pro české (a také evropské) výrobky a služby, aby došlo k posílení mnohostranného obchodního systému a zároveň, aby byla naplněna rozvojová dimenze jednání spočívající v otevření trhů vyspělých zemí pro rozvojové země a zároveň mezi rozvojovými zeměmi navzájem.

V oblasti **služeb státu pro české exportéry do zahraničí** byla v roce 2009 zavedena celá řada novinek jak v oblasti informací, poradenství, marketingu v zahraničí i tuzemsku, tak i v již zmiňované oblasti financování a pojišťování exportu se státní podporou.

Nově byl ve spolupráci s podnikatelskými reprezentacemi upraven koncept **podpory do prioritních zemí exportního zájmu České republiky**. Počet priorit byl snížen z 19 na 12

(Brazílie, Čína, Egypt, Indie, Kazachstán, Mexiko, Rusko, Srbsko, Turecko, Ukrajina, USA a Vietnam). Jde o země, u nichž existuje značný potenciál pro růst českého vývozu a u nichž lze tento potenciál přeměnit do konkrétních příležitostí českých firem prostřednictvím efektivní koncentrace zdrojů státu a účinnou spoluprací státu s podnikatelskou sférou.

Všechny služby státu v oblasti podpory exportu a investic v roce 2009 byly sjednoceny a uceleným způsobem prezentovány v publikaci **Export v kostce**. V ní vývozci přehlednou a strukturovanou formou dostávají informaci o službách, které stát poskytuje vývozcům a investorům do zahraničí, jaké jsou podmínky přístupu k těmto službám a které instituce doma a v zahraničí je poskytují.

V elektronické podobě jsou tyto informace k dispozici na portálu **Businessinfo.cz**. Na tomto portálu, jakož i na portálu **Export.cz**, získávají české firmy aktualizované informace o dění na zahraničních trzích, nových obchodních a investičních příležitostech a také o podmínkách vstupu a rozvoji podnikání v jiných zemích. O atraktivitě těchto informací svědčí skutečnost, že portál Businessinfo.cz je jedním z nejnavštěvovanějších portálů státní správy (průměr téměř 250 tisíc návštěvníků měsíčně).

Pokud někteří začínající vývozci měli přesto pochybnosti, resp. chtěli uplatnit podnět nebo požadavek, mohli se obrátit na bezplatnou **Zelenou linku pro export**, která za tři roky své existence zodpověděla přes 7 tisíc dotazů. Zelená linka slouží zároveň jako nástroj zpětné vazby ve věci spokojenosti firem se státem poskytovanými službami.

I v roce 2009 stát pomáhal firmám dostat se na zahraniční trhy prostřednictvím **oficiálních účastí České republiky na mezinárodních výstavách a veletrzích**. V roce 2009 tak bylo realizováno 44 českých oficiálních účastí na veletrzích a výstavách ve 23 zemích pěti kontinentů.

Ministerstvo průmyslu a obchodu na tyto aktivity, včetně všech souvisejících výdajů v roce 2009, vynaložilo celkem 119 miliónů Kč. Ministerstvo zahraničních věcí ČR v rámci projektů na podporu ekonomické diplomacie, které slouží rovněž k prezentaci českých firem v zahraničí, vynaložilo v tomto směru částku přes 25 mil. Kč.

Malé a střední podniky mohly navíc využít podpory účasti na tuzemských výstavách a veletrzích s mezinárodním rozměrem **prostřednictvím podnikatelských inkubátorů** (účasť v rámci společné expozice) a **incomingových misí** (účasť potenciálních zahraničních partnerů na veletrzích doma).

Vzájemnému **propojování (matchmaking) českých a zahraničních subjektů** napomohly také akce organizované v tuzemsku ve formě nejrůznějších seminářů či konferencí (mimo jiné např. s firmami z Albánie, Alžírsko, Bělorusko, Brazílie, Číny, Francie, Jihoafrické republiky, Kazachstánu, Maďarsko, Makedonie (FYROM), Moldavska, Malty, Německo, Nigérie a zemí subsaharské Afriky, Palestiny, Peru, Polsko, Rusko, Rumunsko, Řecko, Slovensko, Švédsko, Tchajwan, Turecko, Ukrajina, Uzbekistán, Velké Británie a USA).

Nově začala být věnována zvýšená pozornost **mezinárodní spolupráci v oblasti průmyslového výzkumu, vývoje a inovací**, kdy primárním cílem je pomoci českým firmám v rozvoji společných projektů se zahraničními partnery a zavádění výsledků vědy a výzkumu na mezinárodní trhy. Tyto aktivity byly v roce 2009 podpořeny novelou zákona č. 58/1995

Sb., o pojišťování a financování vývozu se státní podporou, jež otevřela prostor pro financování praktických aplikací vědy a výzkumu do výroby určené pro vývoz. Současně došlo k organizaci technologických dnů s vybranými zeměmi (Argentina, Belgie, Dánsko, Finsko, Izrael, Lucembursko, Mexiko, Malajsie, Singapur a Velká Británie) a také vytvoření nových smluvních vztahů na bázi dohod o průmyslové spolupráci v oblasti vědy a výzkumu (Izrael).

Zlepšila se a zkvalitnila **nabídka individualizovaných služeb poskytovaných agenturou CzechTrade**, která je přizpůsobována potřebám zákaznických skupin a zaměřuje se na zakázky s vyšší přidanou hodnotou.

V neposlední řadě se zintenzívnila, zvláště u odlehlých teritorií, pragmatická spolupráce s příslušnými smíšenými obchodními komorami primárně zaměřená na posilování možností obchodu s těmito teritorii a postupnou teritoriální diversifikací českého exportu do těchto oblastí.

Zcela signifikantním je, že všechny zásadní otázky týkající se tvorby a provádění politiky v oblasti podpory exportu jsou konzultovány s představiteli podnikatelské sféry v rámci **České rady pro obchod a investice**, která je poradním orgánem ministra průmyslu a obchodu, jenž ve věci příslušných doporučení jedná v úzké součinnosti s ministrem zahraničních věcí. Rada v uplynulém roce přijala takových doporučení celou řadu.

X

X

X

Jakkoli je zřejmé, že v uplynulém roce byla vykonána celá řada aktivit na podporu hospodářských zájmů České republiky v zahraničí a že stát disponuje potřebnými mechanismy k poskytnutí účinné proexportní asistence, změněné vnější podmínky a od nich se odvíjející nové potřeby českých exportérů vyžadují, aby byla připravena nová exportní strategie České republiky.

Teze a východiska takové strategie předloží Ministerstvo průmyslu a obchodu v březnu 2010. Při jejich vypracování bude vycházet z požadavků podnikatelské sféry, která již byla vyzvána k tomu, aby se vyjádřila, co potřebuje, jaké služby jí v portfoliu státu chybí, na co se nově zaměřit a jak dále zlepšit výkon státní správy v oblasti, která je tak důležitou pro další vývoj české ekonomiky.

Na tomto základě pak bude vypracována nová proexportní strategie, která stanoví vizi a cíle pro období let 2011 – 2016 a zároveň stanoví způsoby, jimiž budou tyto vize a cíle realizovány.